

ปฐมพรคนะ

ศาสตราจารย์ เกษม อุทยานิน

คณบดีคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วารสาร “สังคมศาสตร์” ซึ่งคณะ
อาจารย์แห่งคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย ได้ร่วมมือ ร่วมใจกัน จัดขึ้น
เป็นการบริจาคแรงปัญญาและแรงงานโดย
ใจรักและสมัครทำ ทุกสิ่งทุกอย่างได้เป็น
ไปโดยปริศนาหรือซึ่งกัน และ กันไม่มีใคร
ถือตนเป็นเจ้าของ หรือผู้ริเริ่ม แต่ผู้เดียวได้
วัตถุประสงค์ที่พูดกันนั้นก็มิได้อยู่ในลักษณะ
ของการศึกษาชั้นมหาวิทยาลัยของเมืองไทย
ซึ่งครูอาจารย์เราต้องเป็นผู้ “ย่อย” และ
“บ่ม” บรรดาวิชาการตามที่ตนถนัดให้
แก่ศิษย์ โดยการเตรียมคำบรรยายตำ
หรับตำรามากมายหลายกระแส เลือกคัด
เอาที่เชื่อถือ ว่าศิษย์ จะไม่หลงผิด หรือ อาจ
คลาดเคลื่อนได้ บางทีการบรรยายหนึ่ง
ชั่วโมง อาจต้องค้นหาหลาย ๆ ชั่วโมง
หรือบางทีต้องทงไว้ข้ามคืนข้ามเดือน ซึ่ง

เวลาเตรียมเหล่านี้ ย่อมไม่มีกำหนดกฎ-
เกณฑ์ว่าจะ เป็น ชั่วโมงใด ยามใด ของวัน
ผิดอยู่กับที่อาจารย์ ทั้งหลาย ปฏิบัติ ในประ
เทศที่ตำหรับตำราอุดมสมบูรณ์ในภาษาของ
เขาเอง อาจารย์ก็เพียงอ่านมาแล้วบอก
หัวข้อให้ และกล่าวอ้างให้ศิษย์ไปค้นหาเอา
เอง วิธีของเขาศิษย์ย่อมต้องทำงานเท่า ๆ
ครูอาจารย์หรือบางทีมากกว่า และก็เป็นวิธี
ที่คิดว่าแน่ ของเรานั้นอุปกรณ์การศึกษา
ยังขาดอยู่มาก อาจารย์จึงหนักอยู่สัก
หน่อย และขณะเดียวกันก็ยังเป็นห่วงอยู่
ว่า ศิษย์จะไม่ได้อะไรมากนักจากการบรรยาย
จึงได้ค้นหาวิธีการต่าง ๆ เช่นพยาย
ามทำตำราเป็นคู่มือ แจกจ่ายย่อคำสอน
จัดให้ค้นหาจากตำราต่างประเทศ แล้วก็คอย
ติดตามสอบถาม หรือ ได้ตอบคำซักถามเมื่อ
ยังไม่เข้าใจเรื่อง ทั้ง ๒ ประเภทที่ได้กล่าว

มาแล้วก็ยังเห็นว่าไม่เพียงพอ ด้วยความห่วงใยบรรดาเพื่อน อาจารย์ ของ ข้าพเจ้าก็ได้มาคิดกันว่า นอกจากตำราเล่มภาษาต่างประเทศแล้ว เรายังได้รับนิตยสารวารสาร ภาษา ต่าง ประเทศ อีก มาก หลาย อาจารย์ผู้ใด สนักัดใน ทางใด ก็ติดตาม วิชาการในนิตยสารวารสารเหล่านั้น แต่ศิษย์ทั้งหลายเล่า ประโยชน์ที่จะได้จากสิ่งเหล่านี้จะไม่ถึงหรือมีก็น้อยที่สุด หน้าที่ก่มาตกแก่บรรดาอาจารย์ที่จะต้องหาทาง “ย่อย” และ “แพรว” วิชาการนั้น ๆ หรือบทความความคิดเห็นนั้น ๆ ออกสู่ศิษย์อีกตามที่จะทำได้ แม้มีใช้หน้าที่ราชการโดยตรง แต่ก็เป็นที่ที่โดยธรรมชาติอาจารย์จะนั่งนอนใจในสิ่งเหล่านี้เสียมิได้ คิดที่มีประจำใจอยู่ว่า ถ้าศิษย์ไม่ติกว่าอาจารย์แล้วโลกของเราจะยอมถอยหลังเป็นของแน่ ด้วยความคิดนี้บรรดาอาจารย์ในคณะจึง พยายามเจียดจ่ายเวลาของแต่ ละคน ๆ ละนิด ละหน่อย ดำริ วิริริเริ่มจัดทำวารสารฉบับชน และตั้งใจกันไว้ว่าจะต้องผลิตออกมาโดยสม่ำเสมอ เพิ่มคุณภาพขึ้น และให้แพรวหลายกว้างขวางให้สมความตั้งใจ

เมื่อไหน ๆ ก็ตั้งใจสร้างวารสารขึ้นแล้ว ควรจะให้ได้ประโยชน์แพรวไปถึงศิษย์

เก่า ๆ และเพื่อน ๆ แห่งคณะรัฐศาสตร์ ทุกวัน เดือนความระลึกถึงสำนักของท่านเมื่อเก่าก่อน แม้เวลาจะล่วงมาตั้งครึ่งศตวรรษก็ตาม สำนักนี้ยังตั้งใจผลิตคนดีมีหลักให้แก่ประเทศชาติอยู่มิได้ที่ถดถอย ข่าวสารต่าง ๆ อาจส่งผ่านวารสารฉบับนี้ได้ตามที่หน้ากระดาษและทุนทรัพย์จักอำนวยความสะดวก

คงมีบ้าง ที่บางท่าน จะนึก แปลกใจว่าทำไม จะ ออก วารสาร ของ คณะ รัฐ ศาสตร์ เพื่อนักรัฐศาสตร์ แห่ง สำนักนี้เป็น หลักสำคัญ จึงอุทริมาใช้ชื่อวารสารว่า “สังคมศาสตร์” แทน เรื่องนี้ก็คงเช่นเดียวกับว่ารัฐศาสตร์บัณฑิต สมัยนี้ มีหญิงมาก เหมือนกัน และก็เหมือนจะออกแย่งงานบัณฑิตชายทำอยู่เรื่อย ๆ น่าจะได้ขยายความซอขึ้นเสียบ้าง บางที่จะได้รับความกรุณาหยิบยกขึ้นพิจารณาและอภัยได้

คำว่ารัฐศาสตร์นั้น ในชั้นเดิมถือว่าเป็นศิลปะของการปกครอง ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นแก่ทุกหน่วยสังคม เราจะเห็นได้ว่าในโบราณสมัยนั้น ภูมิภาคบางส่วนของโลก เช่นประเทศจีน ได้ปรากฏมีหน่วยสังคมซึ่งไม่ใช่ “รัฐ” อยู่เป็นอันมาก ซึ่ง ณ สังคมนั้น ๆ มีการปกครองอยู่แต่ไม่ใช่ในรูปแบบ “รัฐ” และทุกรูปการปกครองจะต้อง

มีการใช้ “อำนาจ” ผู้ใดสามารถที่สุด เข้มแข็งที่สุด มกัใหญ่ใฝ่สูงที่สุด ก็พยายามฝึกฝนการปกครอง แล้วก็ได้รับหน้าที่ในทางปกครอง นี่เป็นที่มาของเรื่องการปกครอง (Government) ต่อมาเมื่อราว ๒ พันปีมานี้ เนื่องจากการพุดจาตกเถียงกันในเรื่องเหล่านี้มากขึ้น ก็ได้เกิดมีปรัชญาและทฤษฎีในเรื่องการเมือง การปกครองขึ้น เป็นวิทยาการอย่างหนึ่ง แม้กระนั้นก้ดี วิทยาการหรือศาสตร์ประเภทนี้จะได้กลายมาเป็นการศึกษาชั้นอุดมชั้นก็หลังจากเวลานั้นมาเป็นอันมากเรียกได้ว่าสมัยใหม่ ๆ นี้เอง ไม่ปรากฏว่าในมหาวิทยาลัยมีการสอนวิชานี้ก่อนศตวรรษที่ ๑๙ แม้เวลานี้รัฐศาสตร์ก็ยังไม่ใน มหาวิทยาลัย ทั่วโลกคงมีเพียงไม่กี่ประเทศในโลกนี้ ซึ่งประเทศไทย นับว่า ก้าว หน้าในเรื่องนี้ เป็น อันมาก และยังเป็นที่น่าสนใจสำหรับ บางประเทศที่จะยอมเข้าใจว่า รัฐศาสตร์ มีความ สำคัญ ทั้ง ๆ ที่เขาได้เห็นความสำคัญของวิชา กฎหมาย ประวัติศาสตร์ ปรัชญา อยู่แล้ว จากรายงานขององค์การศึกษาศาสตร์ และวัฒนธรรมของสหประชาชาติ(UNESCO) ตอนหนึ่งมีว่า ประเทศต่าง ๆ ยังมีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการสอน “รัฐศาสตร์”

ในมหาวิทยาลัยเป็น ๒ ฝ่าย ๆ หนึ่งถือว่าการสอนบางแขนงวิชาของรัฐศาสตร์นั้นเพื่อเตรียมคนเข้ารับราชการ และอีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าวิชานี้มีคุณค่าใน ทาง การศึกษาในฐานะเป็นวิชาการชั้นอุดมประเภทหนึ่ง ซึ่งควรส่งเสริมยิ่ง ๆ ขึ้นไป

การศึกษารัฐศาสตร์ในชั้นแรกถือกันว่าเป็นการศึกษาเกี่ยวกับอำนาจในสังคม อำนาจอันนี้เป็นภายในกิตี ระหว่างสังคมด้วยกันเองก้ดี มกัจะถือว่าเกี่ยวกับ “อำนาจบังคับการ” เช่นศึกษาถึงลักษณะของนโยบาย พิธีการต่าง ๆ ของรัฐบาล พรรคการเมือง กลุ่มอำนาจ ฯลฯ แต่ความจริงในเวลาต่อมาก็ได้พบว่า พื้นฐานทางด้าน ศีลธรรม ความเข้าใจ ความคิดเห็นปรัชญาของคนนั้นย่อมสำคัญต่อการเมือง การปกครอง ยิ่งกว่าอำนาจบังคับการด้วยกำลัง การศึกษาจึงได้ขยายต่อไปถึงสถาบันต่าง ๆ ที่เป็นที่ยอมรับของคน แม้สมาคมการค้า การศาสนา ฯลฯ จิตใจของนักรัฐศาสตร์นั้นจึงไม่ใช่การต่อสู้เพื่อได้รับอำนาจ แต่เป็นการป้องกันรักษาอำนาจที่ถูกต้อง มีทั้งการบริหารตามอำนาจหน้าที่และป้องกันเหนี่ยวรั้งอำนาจนั้น ๆ ด้วยรัฐศาสตร์ จึงเกี่ยวกับการวิจัย และเสนอปัญหาของชีวิตประชา

ชน เฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเรื่องอำนาจและ
วัฒนธรรม ฉะนั้น ก่อนที่จะศึกษาทฤษฎี
รัฐศาสตร์ เราก็ต้องศึกษาถึงทฤษฎีทาง
สังคมซึ่งเป็นรากฐาน เราต้องรู้ถึงจิตวิทยา
ของมนุษย์และสังคม เพื่อสังเกตความประ
พฤติการเมืองและประชาชาติ

ก็เมื่อวิชารัฐศาสตร์เป็นวิชาที่หาความ
จริงเกี่ยวกับ ชีวิตทาง สังคม และ เศรษฐกิจ
เพื่อหาวิธีการ ปกครองที่จะยังความราบรื่น
สุขสมบูรณ์ภายในสังคม และระหว่างสังคม
ก็จำเป็นต้อง ขยาย วงการ ศึกษาให้ กว้าง ขวาง
สร้างพื้นฐานด้วยวิชาการต่างๆในกระบวน
การใกล้เคียงแนบเนื่อง เช่นวิชาเศรษฐ
ศาสตร์ สังคมวิทยา มนุษยวิทยา ภูมิ
ศาสตร์ ประวัติศาสตร์ กฎหมาย เพราะ
บรรดาปรากฏการณ์ทั้งหลายย่อมต้องมีส่วน
สัมพันธ์กันในชีวิตที่เป็นจริงของมนุษย์ การ
ศึกษาทางรัฐศาสตร์ ในสถาบันที่มีชื่อเสียง
บางแห่ง เช่น Institut des Sciences Poli
tiques ของฝรั่งเศสซึ่งย่อมาจาก "Institute
of Politics, Economics and Social Studies"
ก็บอกชัด อยู่ในตัวว่า เรียน ทั้ง รัฐศาสตร์
เศรษฐศาสตร์ และสังคมศึกษา ที่ Oxford
สำหรับ honours schools ที่เรียก Modern
Greats นั้นก็เรียนวิชาปรัชญา รัฐศาสตร์

และเศรษฐศาสตร์ ร่วมสามแขนงด้วยกัน
ที่มหาวิทยาลัยลอนดอนก็มี School of
Economics and Political Science ในเยอรมัน
ก็มี Deutsche Hochschule für Politik
ที่เบอร์ลิน และ Hochschule für Arbeit,
Politik und Wirtschaft ที่ Wilhelmshaver
ซึ่งเป็นสำนักเรียนใหม่ ๆ มีวิชารัฐศาสตร์
สังคมวิทยา และเศรษฐศาสตร์เรียนควบ
กันไป

ความประสงค์ของการเรียนวิชารัฐศาสตร์
นั้น ตามรายงานของคณะผู้เชี่ยวชาญของ
องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และ วัฒนธรรม
ของสหประชาชาติกล่าวว่า ถือเป็นการ
เตรียมการศึกษาอันมีค่าต่ออาชีพการรับราชการ
ในองค์การระหว่างประเทศ ในการ
เมือง การปกครอง การหนังสือพิมพ์
การประชาสัมพันธ์ ในสหภาพการค้า และ
ในอาชีพอื่นมากมาย (W.A. Robson-
UNESCO, Teaching in the Social
Sciences)

นอกจากการศึกษาจากตำหรับตำรา ซึ่ง
แพร่หลายแล้ว เช่นในทางทฤษฎี รัฐ
ศาสตร์ ก็มีงานของ Bodin, Hobbes,
Locke, Machiavelli, Rousseau, Montesquieu,
de Tocqueville, Bentham, Mill และ Marx

เป็นอาทิ แต่ก็ยังเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความต้องการมีหนังสือหรือตำราชนิดที่เป็นของพื้นเมือง ซึ่งมีความสำคัญอย่างมาก แม้แต่ตัวอย่างการปฏิบัติเฉพาะเรื่องในทางต่างๆ เช่นเกี่ยวกับ case study ในทางรัฐประศาสนศาสตร์ สังคมวิทยา ฯลฯ ก็มีประโยชน์ในทางการศึกษาที่จะเพิ่มพูนวิชานั้นให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เท่าที่ได้แสดงเหตุผลตามลำดับมา การที่วารสารนี้ชื่อ “วารสารสังคมศาสตร์” จึงคิดกันว่า มีความหมายบริบูรณ์กว่าที่จะใช้ “วารสารรัฐศาสตร์” ซึ่งคำว่ารัฐ

ศาสตร์ ตามความเข้าใจทั่วๆ ไปที่คุ้นเคยมาในอดีต อาจให้ผลเช่นเดียวกับบัณฑิตหญิง รัฐศาสตร์ถูกล้อเลียนว่าเป็น “นางอำเภอ”

ข้าพเจ้าจึงคัดค้านคำกล่าวของ Francis Bacon ซึ่งกล่าวว่า “Reading maketh a full man; conference a ready man; and writing an exact man.”

ทั้งอาจารย์และศิษย์แห่ง “รัฐศาสตร์” ต้องพยายามสร้างคุณสมบัติทั้งสามนี้ รุ่งเก่าๆ ได้มีข้อโต้แย้งไปประการหนึ่งประการใดในสามประการนี้ไปมากแล้ว ทำไม รุ่งนี้จะทำบ้างไม่ได้หรือ

๑๖ กรกฎาคม ๒๕๐๔